

Список використаних джерел

1. Географія Тернопільської області: Монографія. В 2-х т. Т. 1. Природні умови та ресурси. Тернопіль: Крок, 2017. 504 с.
2. Кузишин А.В., Галицька І.Б. Умови та риси оздоровчо-лікувального туризму в межах Західного Поділля // Подільські читання. Епоха природничих досліджень Поділля: історія, теорія, практика [Електронне видання] / Збірник наукових праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції, м. Кам'янець-Подільський, 9-11 жовтня, 2018 р., К-ПНУ ім. Івана Огієнка, 2018. – С. 255-261.
3. Мальська М.П., Рутинський М.Й. Лікувально-оздоровчий туризм // Мальська М.П., Рутинський М.Й., Паньків Н.М. Туризм у міжнародному і національному вимірах. Історія і сучасність: Монографія / М.П. Мальська, М.Й. Рутинський, Н.М. Паньків. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – С. 191-210.
4. Охота В.І. Інвестиційно-інноваційний потенціал санаторно-курортного туризму на Тернопільщині // Інноваційні економіка, 2016. – № 3-4. – С. 84-88.
5. Рутинський М. Класифікація та типологія курортів // Вісник Львівського ун-ту. Серія географічна, 2007. – Вип. 34. – С. 236-246.
6. Рутинський М.Й. Ключові принципи сталого розвитку курортно-рекреаційної сфери західного регіону України // Стале природокористування: підходи, проблеми, перспектива. Матеріали III міжнар. наук. конф. (28-29 травня, 2010 р.) / М.Й. Рутинський. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. – С. 137-138.
7. Рутинський М., Петранівський В. Лікувально-оздоровчий туризм: актуальні цілі та сучасні підходи до організації // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини, 2012. – Випуск 29. – Ч.1. – С. 179-189.
8. Рутинський М. Й. Основні риси розбудови та територіальної організації мережі SPA-курортів західного регіону України // Туристичний бізнес: світові тенденції та національні пріоритети. Матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (15 квітня 2011 р., м. Харків) / М.Й. Рутинський. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – С. 115-118.

Коцовський В.

магістрант II курсу

спеціальності 014 Середня освіта (Географія)

Науковий керівник – доц. Таранова Н. Б.

ГЕОГРАФІЯ ВИРОБНИЦТВА І ПРОДАЖУ ОЗБРОЄННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми. Розміщення підприємств з виробництва зброї та оборонного сектору визначається тим, що безпека економічних, соціально-політичних та суверенних питань має вирішальне значення для сталого розвитку та є передумовою стійкого економічного функціонування компаній та комплексів.

Міжнародний досвід показує, що це не тільки зміцнює оборонну промисловість країни (ОПК), а й сприяє економічному розвитку, підвищенню її технологічного рівня, розробці товарів подвійного використання, а також сферам, орієнтованим на військову службу.

В контексті змін у державній політиці щодо припинення збройних конфліктів та розвитку оборонно-промислового комплексу на Сході

України, спричинених зовнішньополітичними факторами, модель управління комплексами з виробництва зброї зазнає суттєвих змін.

Необхідність адаптації до радикальних змін у визначенні внутрішньої виробничої та експортної політики розпочалась у 2014 р. За допомогою інструментів антикризової політики та стабілізації економічної ситуації були створені умови для стабільного розвитку військово-промислового комплексу. Сьогодні Україна демонструє позитивну динаміку в розвитку оборонної промисловості. У 2015-2020 рр. було виділено значно більше фінансування на розробку, виробництво, ремонт та модернізацію озброєння та військової техніки, міжнародне співробітництво було налагоджене через оборонні відомства, а сталий розвиток оборонної промисловості визнано пріоритетом у стратегічних та політичних документах. Модернізовано українську військову промисловість. У сучасних умовах на фінансову ефективність українських оборонних підприємств суттєво впливає низка зовнішніх та внутрішніх умов та факторів, що загострюють практичний конфлікт між вітчизняними оборонними компаніями, що ускладнює їх максимальну ефективну спроможність.

Метою даного дослідження є аналіз географічного розташування підприємств з виробництва зброї, визначення економічного впливу комплексів з виробництва зброї на регіон в якому вони знаходяться.

Виклад основного матеріалу. Однією з найважливіших галузей промисловості, науки та економіки є виробництво зброї та військово-промисловий комплекс.

Перш за все, слід зрозуміти, що належить до категорії «озброєння», а саме в українському законодавстві воно має таке визначення: «озброєння – стрілецька зброя та артилерія, ракетно-космічні системи (комплекси), керовані (некеровані) ракети та їх компоненти, комплекси (установки) для їх запуску та комплектуючі підрозділи до них, засоби управління зброєю (вогнем), системи дистанційного управління ракет, обладнання для транспортування та обслуговування ракет, торпед та бомбардувальників для глибинних бомб». Однак саме поняття озброєння має багато інших тверджень, зокрема щодо того, що стосуватиметься до нього і хто його використовуватиме, наприклад: стрілецька зброя, артилерія, важке озброєння та техніка, системи зв'язку та автоматизовані системи управління, радіолокаційні системи, ракетні системи, авіаційне обладнання та озброєння, морське озброєння, оптичні та оптикоелектронні прилади, системи захисту [6].

В даний час Україна посідає 27 місце у світі за сумарною військовою потужністю, за даними Global Firepower та 9 місце у Європі.

Характеризуючи галузь озброєння, як авіабудівні та авіаремонтні,

самі ті компанії найкраще задовольняють потреби у виробництві військово-транспортних літаків та цивільних літаків, ремонту та модернізації військових та цивільних літаків, мають належний науково-технічний та виробничий потенціал. Із 150 країн-членів ІСАО лише десяток, включаючи Україну, мають повний цикл розробки та виробництво літаків від національної наукової школи та навчальної системи до післягарантійного обслуговування та модернізації [2].

У світі експлуатується понад дві тисячі літаків «Антонов». І деякі українські досягнення все ще залишаються неперевершеними. Наприклад, вітчизняний літак «Мрія» – єдиний у світі літак, здатний перевозити вантаж вагою понад 180 тонн.

Перспективи співпраці обмежені особливостями динаміки ринку літаків та планами російських компаній щодо міжнародного співробітництва. В даний час авіаційна промисловість України займає лідируючі позиції у розробці транспортних та військово-транспортних літаків (Ан-70, на думку експертів, випереджає своїх закордонних колег «Геркулес» (США), Іл-76 (Росія), FLA (Західна Європа) до 8-10 років.

Найперспективніший військовий проект розроблений на ДП «Антонов» – новий військово-транспортний літак Ан-178, здатний перевозити до 18 тонн вантажу. На жаль, через військову агресію Російської Федерації виробництво Ан-178 було припинено, оскільки йому потрібно замінити російські компоненти. Але перспективи Ан-178 можна відновити за допомогою військово-технічного співробітництва. Інтерес до літака виявили азербайджанські, турецькі та китайські партнери. Саудівська Аравія, Індія та країни Перської затоки зацікавлені у придбанні літака. Крім того, «Антонов» може розпочати виробництво модернізованого Ан-124 «Руслан», якщо знайде великого партнера-інвестора [7].

Наступна галузь – це українські суднобудівні та морські машинобудівні підприємства, які здатні створювати майже всі типи кораблів, човнів та суден надводного флоту, силові установки і навігаційне обладнання для виготовлення близько 20% суднобудівної продукції та майже 10% морського приладобудування. Водночас підприємства галузі в даний час не можуть забезпечити замкнений цикл створення кораблів для виробництва військово-морської зброї та деяких важливих морських технічних засобів та обладнання. Останнім часом призначені для виробництва десантно-штурмові катери «Гюрза», «Кентавр», ракетні катери «Лань» [4].

За українськими проектами працюють суднобудівні компанії Туреччини, В'єтнаму, Казахстану, Китаю тощо. Значні втрати потенціалу цього кластеру виникли внаслідок анексії Криму.

Підприємства бронетехніки, артилерії, автомобілебудування, машинобудування та спеціального обладнання. Бронетанкова підгалузь досягла світового рівня який є самодостатнім та здатним забезпечити замкнений цикл від розробки до серійного виробництва кінцевої продукції. Наприклад, танки Т-80УД, «Ятаган», «Оплот», які виробляються на заводі Малишева, успішно конкурують на світовому ринку зброї. У загальному обсязі поставок комплектуючих імпорту становить лише 2-5%. Основні перспективні напрямки включають технологію двигунів, броньовані матеріали та конструкції, оптичні прилади, тепловізійне обладнання, виробництво стволів.

ДП «Харківське конструкторське бюро машинобудування імені О. О. Морозова» почали розробляти лінію легкої бронетехніки: БТР-3Е, модернізований БМП-1У, БТР-4, МКТС «Дозор», БРДМ-2Д «Хазар», модернізований МТ-ЛБШ, броньований автомобіль «Козак». Для країни, яка раніше не мала власної школи легкої бронетехніки, це явище свідчить про поступові зміни в цьому [3].

Підприємства радіолокаційного, радіозв'язку та систем ППО здатні забезпечити розробку та виробництво основного асортименту електронного обладнання з точки зору виробничого та науково-технічного потенціалу.

Найбільші втрати зазнав сектор виробництва елементної бази радіоелектроніки через розрив коопераційних зв'язків з РФ.

Сьогодні Україна є світовим лідером у виробництві навігаційних пристроїв, самонаведення бойових частин для ракет «земля-повітря», станцій радіокерування, звукометричних систем артилерійської розвідки, складних систем управління, обладнання радіозв'язку, радіо-та радіоелектронної боротьби, авіаційного та ракетного націлювання системи. В Україні також є добре розвинений електронно-оптична підгалузь [4].

Підприємства з високою точністю озброєння та боеприпасів є найбільш незбалансованою підгалуззю, промислова потужність якої не завантажена, а їх можливості перевищують як існуючі, так і майбутні потреби Збройних Сил та інших військових формувань. Найбільш проблемним питанням є розробка та виробництво боеприпасів та спеціальних хімікатів через тимчасову окупацію окремих районів Донецької та Луганської областей [4].

Особливе місце в оборонній промисловості посідає ПАТ «Мотор-Січ» – одна з провідних світових компаній з виробництва двигунів для літаків і вертольотів, а також крилатих ракет, продукція яких експортується в понад 100 країн світу. Двигуни запорізького ПАТ «Мотор-Січ» використовуються на літаках майже в 60 країнах.

Компанії авіаційних двигунів мають широкі можливості для міжнародного співробітництва, зокрема щодо надання послуг з капітального ремонту та технічного обслуговування двигунів для вертольотів типу «Мі» та «КА». Другим перспективним напрямком розвитку підприємства є виробництво власних вертольотів у замкнутому циклі виробництва [5].

Роль і значення оборонної промисловості визначаються не тільки її основною метою – створенням (розробкою та виробництвом) озброєння та військової техніки для оснащення Збройних Сил та інших військових формувань, а й забезпеченням поставок на світовий ринок військової продукції у військово-технічному співробітництві з іноземними країнами.

Отже, на даний час в Україні відновлено замкнені цикли виробництва основного асортименту військової техніки у виробництві бронетехніки, авіаційних ракет, радіолокаційних систем, автоматизованих систем, інженерного, навігаційного та контрольного обладнання з вирішенням певних геополітичних проблем.

Список використаних джерел

1. Бадрак В. Як змінився оборонний потенціал України за 5 років війни: здобутки і виклики. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29678050.html> (дата звернення: 22.11.2020).
2. Офіційний сайт Державна акціонерна холдингова компанія «Артем». URL: <http://www.artem.ua> (дата звернення: 22.11.2020).
3. Офіційний сайт Державне підприємство «Київський бронетанковий завод» (ДП КБТЗ). URL: <http://kbtz.com.ua> (дата звернення: 22.11.2020).
4. Офіційний сайт ДК «Укроборонпром» URL: <https://ukroboronprom.com.ua/uk> (дата звернення: 22.11.2020).
5. Офіційний сайт ПАТ «Мотор-Січ» URL: <http://www.motorsich.com/ukr> (дата звернення: 22.11.2020).
6. Проект Закону України «Про створення та виробництво озброєння, військової і спеціальної техніки» № 7389. Поданий КМУ до ВРУ від 12.12.2017. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=7389&skl=9 (дата звернення: 22.11.2020).
7. Харук А. І. Авіаційна промисловість України як складова військово-промислового комплексу у 1910-ті - 1980-ті роки: автореф. дис. д-ра іст. наук: 20.02.22 / Нац. ун-т "Львів. політехніка". Л., 2011. 32 с.

Мигович М.

магістрантка II курсу

спеціальності 106 Географія

Науковий керівник – доц. Поплавська І. В.

ГЕОГРАФІЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Вступ. Готельно-ресторанне господарство певної території формується сукупністю підприємств, які покликані надавати послуги